

СЕКЦИЯ 6 СОВРЕМЕННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИССЛЕДОВАНИЙ В ПАРАДИГМЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

ТЫПЫ БЕЛАРУСКА-АНГЛІЙСКОЙ МІЖМОЎНАЙ ФРАЗЕАЛАГІЧНАЙ ЭКВІВАЛЕНТНАСЦІ

Арцёмава В.А., старшы выкладчык кафедры англійскай мовы эканамічных спецыяльнасцей факультэта міжнародных адносін БДУ

Разгляд канцэпцый сучасных навукоўцаў (Ж.П. Вінэ і Ж. Дарбільнэ, Дж. Кэтфард, Л.К. Латышаў, А.Д. Швейцар, Ю. Найда, М. Бэйкер і інш.) па праблеме міжмоўнай эквівалентнасці паказаў разнастайнасць яе вызначэнняў. Мы падзяляем падыход да фразеалагізма як мікратэксту. Пры падобным поглядзе эквівалентнасць прадугледжвае не толькі максімальна магчымую блізкасць разнамоўных тэкстаў, але і трансляцыю інфармацыі на ўзроўні раўнацэнных па форме славесных знакаў: перадача фразеалагізма зыходнай мовы фразеалагізмам на мову супастаўлення.

Прадметам нашага даследавання выступіла ступень міжмоўнай фразеалагічнай эквівалентнасці 588 беларускіх і 787 англійскіх фразеалагізмаў з прасторавай семантыкай, размеркаваных па наступных фразеасемантычных семантычных групах і падгрупах: фазавасць (*пачатак перамяшчэння, канец перамяшчэння, прыход / прыезд / з'яўленне, адыход / ад'езд / знікненне*), напрамак (*адкуль, куды, адкуль / куды*), асяроддзе, сродак, характар і хуткасць перамяшчэння (*хутка, павольна, з аднолькавай хуткасцю*), з пазначэннем блізкасці / адлегласці (*блізка / недалёка, далёка, высока*) і без пазначэння блізкасці / адлегласці (*добрае / вядомае / роднае месца, канкрэтнае месцазнаходжанне, дрэннае / чужое / невядомае месца, знаходжанне ў розных месцах, знаходжанне нідзе*), памер (*вялікі, малы, аднолькавага памеру*), даўжыня (*кароткі*), глыбіня (*неглыбокі*), кантынуальнасць (*кантынуальнасць, абмежаванасць*), форма (*форма*).

Пры ўстанаўленні тыпаў міжмоўных адносін беларускіх і англійскіх прасторавых фразеалагізмаў да асноўных крытэрыяў эквівалентнасці аднесены: семантычныя, структурныя, граматычныя, функцыянальна-стылёвыя характарыстыкі, кампанентны склад і фразеалагічны вобраз. У адпаведнасці з гэтым вызначана ступень карэлятыўнасці ФА: поўныя фразеалагічныя эквіваленты, фразеалагічныя эквіваленты з вобразнай нацягальнай спецыфікай, безэквівалентныя фразеалагізмы.

Поўная фразеалагічная эквівалентнасць беларускіх і англійскіх ФА з прасторавай семантыкай вызначаецца максімальнай ізаморфнасцю сем, лексіка-граматычнай структуры, функцыянальна-стылёвай аднесенасці, а

таксама супадзеннем фразеалагічных вобразаў: напрыклад, беларус. *плячо ў плячо* і англ. *shoulder to shoulder* ‘зусім побач, у непасрэднай блізкасці, адзін каля аднаго’. Сярод беларускіх і англійскіх ФА было выяўлена 284 (48,3 %) беларуска-англійскіх поўных фразеалагічных паралелей. Падобны ізамарфізм абумоўлены наяўнасцю ў кампанентным складзе гэтых фразеалагізмаў лексем-саматызмаў (*рука ў руку, hand in hand*), дэйктычных займеннікаў (*<i> тут і там, here and there*), запазычаннем ці калькаваннем ФА ў выніку культурна-гістарычнага ўзаемадзеяння этнасаў (*Аўгіёвы стайні, Augean stables*), аднолькавым пераасэнсаваннем зыходных словазлучэнняў-прататыпаў як свабодных словазлучэнняў. Напрыклад, беларуская ФА *пайсці з ветрам* і яго англамоўны адпаведнік *gone with the wind* (літаральна ‘пайшоў з ветрам’) утварыліся ад аднаго словазлучэння-прататыпа *ісці з ветрам, go with the wind*, заснаванага на здольнасці ветру перамяшчаць прадметы з аднаго месца на іншае, што ў працэсе пераасэнсавання атрымала новае значэнне ‘бяследна знікаць, прападаць’.

Фразеалагічныя эквіваленты з вобразнай нацыянальнай спецыфікай маюць аднолькавае значэнне, але розныя вобразныя складнікі: беларус. з *усіх бакоў* і англ. *from all quarters* валодаюць агульнай семантыкай ‘з розных месцаў, бакоў’. У беларускім фразеалагізме вобразам выступае перамяшчэнне з чатырох бакоў свету. У англійскай ФА фразеалагічны вобраз – перамяшчэнне з раёнаў горада *quarters* ‘часткі горада, дзе жывуць і працуюць людзі пэўнай нацыянальнасці або сацыяльнага статусу’. Усяго былі ўстаноўлены 272 семантычныя фразеалагічныя эквіваленты (46,3 %).

Безэквівалентныя фразеалагізмы – беларускія ФА, якія не маюць англамоўных фразеалагічных адпаведнікаў. У ходзе даследавання выяўлены 32 (5,4 %) беларускія безэквівалентныя фразеалагізмы. Фактарамі іх існавання выступаюць: наяўнасць у ФА лексем-рэалій жыцця беларускага народа (*як кадзь / кадушка* ‘поўны, тоўсты, укармлены, сыты’, *кадзь* – вялікая драўляная пасудзіна з клёпак, сцягнутых абручамі для заквашвання капусты і інш.), выкарыстанне ў механізме фраземаўтварэння сродкаў выразнасці (*хадзіць ходырам* ‘моцна хістацца, калыхацца’, дзе маецца алітэрацыя гукіў [x] [d] і [dz’]), ужыванне стылёвых прыёмаў для іранічнага або гумарыстычнага эфекту (*сабакам сена касіць* ‘знаходзіцца невядома дзе, хаваючыся ад сям’і’), абыгрыванне ўласных імёнаў (*як Марка на пекле хадзіць / сноўдацца* ‘безупынна і бесталкова’).

Прыёмамі перадачы значэння безэквівалентных ФА з’яўляюцца: поўнае або частковае фразеалагічнае калькаванне, выбарачны, трансфармацыйны, кантэкстуальны, камбінаваны, лексічны і дэскрыптыўны спосабы перакладу. Асноўнымі сродкамі перадачы семантыкі беларускіх безэквівалентных ФА на англійскую мову выступілі лексічны (93,3 %) і

дэскрыптыўны (6,7 %) тыпы. Так, значэнне ФА *Бог семярым нёс ды аднаму дастаўся / удзяліў* ‘вельмі вялікі нос’ можна перадаць на англійскую мову складаным словам *big-nosed* ‘з вялікім носам’ ці лексмай *snouty* ‘вяліканосы’, а значэнне ФА *пайсці на сяло* ‘каб хутчэй і непрыкметна ішоў час, адправіцца хадзіць, як правіла, без усякай патрэбы з адной хаты ў другую’ – пры дапамозе дэскрыптыўнага перакладу *to go from one house to another without purpose for marking time*.

У ходзе даследавання ўстаноўлена карэляцыя паміж тыпам фразеалагічнай эквівалентнасці і формай праявы нацыянальнай спецыфікі ў выглядзе наступных паказчыкаў (ад 0 да 1):

1) індэкс міжмоўнай фразеалагічнай эквівалентнасці (Імфэ) – адносіны колькасці беларускіх ФА з поўнымі англійскімі фразеалагічнымі эквівалентамі да агульнай колькасці беларускіх ФА пэўнай фразеасемантычнай падгрупы. Максімальныя паказчыкі індэкса эквівалентнасці зафіксаваны ў фразеасемантычных падгрупах *адкуль / куды, блізка / недалёка, знаходжанне ў розных месцах, кантынэуальнасць і абмежаванасць*. Гэта дазваляе трактаваць іх як універсальныя прасторавыя характарыстыкі, што атрымліваюць ідэнтычную маніфестацыю ў беларускай і англійскай фразеасістэмах;

2) індэкс вобразнай нацыянальнай спецыфікі (Івнс) – адносіны колькасці беларускіх ФА з вобразнай нацыянальнай спецыфікай да агульнай колькасці беларускіх ФА пэўнай фразеасемантычнай падгрупы. Максімальныя паказчыкі індэкса вобразнай нацыянальнай спецыфікі высветлены ў фразеасемантычных падгрупах *сродак перамяшчэння, далёка, малы*. ФА гэтых падгруп маніфестуюць несупадзенне асацыятыўна-вобразных ментальных працэсаў пры ўспрыманні і рэпрэзентацыі падобных прасторавых характарыстык носьбітамі беларускай і англійскай моў;

3) індэкс безэквівалентнасці (Ібэ) – адносіны колькасці безэквівалентных беларускіх ФА да агульнай колькасці беларускіх ФА пэўнай фразеасемантычнай падгрупы. Нізкія паказчыкі індэкса безэквівалентнасці маюць 16 беларускіх фразеасемантычных падгруп на фоне англійскіх, што характарызуе аднанакіраванасць шляхоў пераасэнсавання зыходных словазлучэнняў носьбітамі беларускай і англійскай моў.

Інтэгральны ўзровень фразеалагічнай эквівалентнасці беларускага ФСПП у супастаўленні з англійскім ФСПП – **абагульнены індэкс беларуска-англійскай міжмоўнай фразеалагічнай эквівалентнасці (АІмфэ)** – вызначаўся як адносіны сукупнасці беларускіх ФА, што маюць поўныя фразеалагічныя англійскія адпаведнікі ўсіх 29 фразеасемантычных падгруп, у дачыненні да агульнай колькасці ФА беларускага ФСПП. Ён складае 0,48 і сведчыць пра значную ступень супадзення рэпрэзентацыі

прасторавых уяўленняў у беларускай і англійскай фразеасістэмах, што можна тлумачыць агульнымі індаеўрапейскімі каранямі дзвюх моў, прыналежнасцю гэтых этнасаў да еўрапейскага хрысціянскага лінгвакультурнага арэалу.

Інтэгральны ўзровень нацыянальнай спецыфікі – **абагульнены індэкс беларускай нацыянальнай спецыфікі фразеалагічнай семантыкі (АІбнс)** – вызначаўся як адносіны сукупнасці беларускіх безэквівалентных ФА і ФА з вобразнай нацыянальнай спецыфікай у дачыненні да агульнай колькасці адзінак беларускага ФСПП. Ён складае 0,52, што дэтэрмінуецца інтра- (генетычная, структурная разнастайнасць беларускай і англійскай моў) і экстралінгвістычнымі фактарамі (культурна-гістарычныя, геаграфічныя ўмовы пражывання носьбітаў даследуемых моў).

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНОЙ ДОСКИ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Гриневич Е.В., старший преподаватель кафедры английского языка экономических специальностей БГУ

Современные преподаватели идут в ногу со временем. Использование и применение интерактивных технологий на занятиях стало неотъемлемой частью обучающего процесса. Инструментарий преподавателя дополнился интерактивной доской (ИД), которая повышает качество процесса преподавания.

ИД обладает рядом преимуществ в сравнении с обычной доской. К ним можно отнести:

- Наглядность, использование картинок, карт, таблиц, схем;
- Комбинаторность, совмещение текста, картинок, аудио и видеоматериалов в одной презентации;
- Наличие готовых шаблонов является хорошим инструментарием для преподавателей, экономит время подготовки к занятию;
- Повышает мотивацию учащихся, каждое занятие имеет элемент новизны, что вызывает у учащихся интерес и желание готовиться к занятиям;
- Активность всех учащихся, вовлечение в обсуждение и работу с доской всей группы;
- Ситуация успеха для более слабых учащихся, путем создания простых заданий, использование подсказок в презентации.

ИД это непосредственно сама доска, проектор и компьютер. Для составления презентации можно использовать такое программное обеспечение как Smart Notebook. Программа позволяет достаточно быстро создавать презентации, а благодаря коллекции Lat 2.0 для ИД преподаватель получает